

גאוגרפיה ופיתוח הסביבה נתי"ב – ניתוח תופעות יסוד במרחב

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמש שאלות על **חבל ארץ שלא נלמד**. עליך לענות על ארבע שאלות, לפי ההוראות בגוף השאלון. לכל שאלה – 25 נקודות; סה"כ – 100 נקודות.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש:
אטלס משנת 1993 ואילך: – אטלס אוניברסיטאי חדש, הוצאת יבנה
(**ללא המילון למונחי הגיאוגרפיה**)
– אטלס כרטא – פיזי, מדיני, חברתי, כלכלי
– אטלס כרטא אוניברסלי
- ד. הוראות מיוחדות:
(1) רשום במחברתך את השם ואת שנת ההוצאה של כל אטלס שאתה משתמש בו.
(2) כדי להמחיש את תשובותיך תוכל להיעזר בסרטונים, בחתכים ובגרפים, לפי הצורך.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

נתי"ב — ניתוח תופעות יסוד במרחב (100 נקודות)

בשאלון זה תיבדק יכולתך להתמודד עם שאלות העוסקות בחבל ארץ שלא למדת עליו, בהתבסס על מיומנויות בגאוגרפיה ומיומנויות חשיבה. השאלון מבוסס על ניתוח מפות באטלס כללי ועל נתונים המובאים בשאלון.

חבל הארץ שהשאלון עוסק בו הוא יפן.

זכור: המידע הגאוגרפי נמצא לא רק במפות החבליות והפיזיות שבאטלס, אלא גם במפות העולמיות והנושאיות (כמו אקלים, אוכלוסייה, כלכלה).

רשום במחברתך את השם ואת שנת ההוצאה של כל אטלס שאתה משתמש בו (אטלס אוניברסיטאי חדש, אטלס כרטא).

עליך לענות על ארבע שאלות: על שאלה 1 (חובה), ועל שלוש מהשאלות 2-5. (לכל שאלה — 25 נקודות)

שים לב: לפניך טקסט קצר כרקע לשאלות בשאלון זה. קרא אותו, והמשך לשאלות.

יפן משתרעת על פני איים אחדים, והיא מתפרסת על פני קווי רוחב רבים. שטחה קטן למדי והיא ענייה במחצבים, אך היא אחת המדינות המפותחות ביותר בעולם ואחת המעצמות הכלכליות הגדולות בו. הפיתוח של יפן היה מהיר מאוד אך החל מאוחר, והיא הגיעה למקומה המרכזי בכלכלת העולם רק אחרי מלחמת העולם השנייה. הצלחה זו הושגה הודות להשקעה רבה בהון האנושי, שבאה לידי ביטוי בהעלאת רמת ההשכלה ובחינוך למוסר עבודה גבוה.

ענה על שאלה 1 (חובה).

1. מיקום, מבנה פיזי ותפרוסת אוכלוסייה

א. בין אלו קווי רוחב נמצאת יפן?

הסבר את הקשר בין מיקומה של יפן בין קווי רוחב אלו לתפרוסת האוכלוסייה.

שים לב: כדאי להיעזר גם במפות של אזור מזרח אסיה ובמפה העולמית "כדור הארץ – (מפה) מדינית".

(8 נקודות)

ב. יפן משתרעת על פני איים אחדים. הסבר את הקושי העיקרי הנובע מכך.

עיין במפות, ותאר דרך אחת שבה יפן מתמודדת עם קושי זה.

(9 נקודות)

ג. ציין והסבר שני גורמי מיקום פיזיים (פרט לאקלים) המשותפים לשלושת המטרופולינים:

טוקיו, נג'ויה, אוֹסָקה. (8 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

ענה על שלוש מהשאלות 2-5.

2. תופעות גאולוגיות ותהליכים גאולוגיים

- א. רעידות אדמה והתפרצויות הרי געש מתרחשות ביפן בתדירות גבוהה מאוד. הסבר את התהליך הגאולוגי המתרחש באזור יפן וגורם לתופעות אלה. (10 נקודות)
- ב. ביפן יש הרבה הרי געש פעילים וכבויים. תאר חיסרון אחד ויתרון אחד של חיים באזור געשי. (9 נקודות)
- ג. לפניך נתונים על שתי רעידות אדמה שהתרחשו בשני העשורים האחרונים: האחת ביפן והאחרת באירן. הסבר סיבה אפשרית אחת להבדל בין מספר ההרוגים ביפן למספר ההרוגים באירן. (6 נקודות)

נתונים על רעידות האדמה ביפן ובאירן

מיקום	שנה	עוצמה (בסולם ריכטר)	מספר ההרוגים
העיר קובה (יפן)	1995	7.2	כ-5,500
העיר במ (אירן)	2003	6.7	כ-40,000

3. אנרגיה

- א. בשנת 2009 הייתה צריכת החשמל ביפן 8,474 קוט"ש לנפש, והממוצע העולמי היה 2,486 קוט"ש לנפש. הסבר שני גורמים אפשריים לצריכת החשמל הגבוהה ביפן. (9 נקודות)
- ב. כ-30% מהחשמל ביפן מופק מאנרגיה גרעינית, לעומת ממוצע עולמי של כ-10%. הסבר גורם אפשרי אחד לשימוש הרב באנרגיה גרעינית ביפן, בנוסף לשני הגורמים שכתבת בסעיף א. (8 נקודות)
- ג. במרס 2011 נפגעה תחנת הכוח הגרעינית בפוקושימה ברעידת אדמה שגרמה לצונאמי. בשל פגיעה זו, הוצע להחליף את השימוש באנרגיה גרעינית ביפן במקור אנרגיה אחר. עיין באטלס, ציין מקור אנרגיה חלופי אחד הזמין לשימוש ביפן, ותאר כיצד אפשר לנצלו. (8 נקודות)

4. העיר טוקיו ואזור מפרץ טוקיו

הערה: רוב סעיפי השאלה מתבססים על מפת העיר טוקיו באטלסים.

שים לב: בכמה מהאטלסים מפות הערים נמצאות בעמודים האחרונים.

א. עיין בנספח, שבו שתי תמונות א'-ב' שצולמו בטוקיו, בירת יפן. על פי התמונות ועל פי

מפת העיר טוקיו שבאטלס, הסבר שני מאפיינים של טוקיו כאחד המטרופולינים הגדולים בעולם.

(9 נקודות)

ב. נמל התעופה של טוקיו, "הַנְדָּה", ממוקם בחוף המפרץ, וחלקו בנוי על קרקע ימית שיובשה.

הסבר שני יתרונות למיקום זה של נמל התעופה. (9 נקודות)

ג. הריכוז הגדול של אוכלוסייה ותעשייה במפרץ טוקיו גורם לזיהום מי המפרץ.

תאר שני נזקים שעלולים להיגרם בגלל זיהום המים. (7 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

5. דמוגרפיה וחברה

בטבלה שלפניך מוצגים נתונים דמוגרפיים על יפן, כולל תחזיות לעתיד. עיין בטבלה, וענה על הסעיפים א-ג שאחריה.

יפן: נתונים דמוגרפיים בשנים נבחרות

2025	2015	2005	1995	השנה נתונים דמוגרפיים
-0.4	-0.2	0.0	0.2	שיעור גידול האוכלוסייה (אחוזים)
1.5	1.4	1.3	1.4	מספר הילדים הממוצע לאישה
87	85	82	80	תוחלת החיים (שנים)
11	10	8	7	שיעור התמותה (לכל 1,000 תושבים)

(מתוך האתר: www.census.gov)

- א. תאר את המגמה המסתמנת בכל אחד מארבעת הנתונים הדמוגרפיים במהלך השנים. (4 נקודות)
- ב. בחר מהטבלה שני נתונים דמוגרפיים, והסבר גורם אפשרי אחד למגמה המסתמנת בכל אחד מהנתונים שבחרת (סה"כ שני הסברים). (11 נקודות)
- ג. בשנת 1995 תוחלת החיים הממוצעת ביפן הייתה 80, ובשנת 2050 צפוי שהיא תהיה 92. תאר שני קשיים ששינוי זה עלול לגרום לחברה ולכלכלה ביפן. (10 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח: תמונות לשאלה 4 ملحق: صور للسؤال ٤

Photo by: Morio

תמונה א'
الصورة أ'

Source: Robert Young

תמונה ב'
الصورة ب'